

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: <https://doi.org/10.37332/2309-1533.2025.2.1>

УДК 339.9:502.131.1:330.35(100)

JEL Classification: F02, F13, F15, F53, L86, O33, O43, Q01

Іващук І.О.,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри міжнародної економіки,
 ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-4906-799X>,
 Запукхляк В.З.,
канд. екон. наук, старший науковий співробітник,
 ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8976-4477>,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

ГЛОБАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК УМОВА СТІЙКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Ivashchuk I.O.,
dr.sc.(econ.), professor, professor at the
department of international economics,
 Zapukhlyak V.Z.,
cand.sc.(econ.), senior research fellow,
West Ukrainian National University, Ternopil

GLOBAL COOPERATION AS A CONDITION FOR SUSTAINABLE ECONOMIC PROGRESS

Постановка проблеми. Сучасна модель світового розвитку характеризується високим рівнем інтеграції фінансових, виробничих, інформаційних та екологічних систем, що обумовлює необхідність спільного реагування на глобальні виклики, які деформують сучасну структуру світового господарства та інституційні рамки глобального співробітництва, поглиблюють інституційну кризу. Такими викликами залишаються: криза довіри до багатосторонніх інститутів, геополітична нестабільність, геоекономічна фрагментація, соціальна дивергенція, економічний протекціонізм та продовольча небезпека, енергетична невизначеність та кліматичні зміни, демографічні дисбаланси та міграційні кризи, слабкість механізмів глобальної охорони здоров'я, фрагментація цифрових стандартів, дезінформація та інші. За таких умов глобальне співробітництво виступає стратегічною передумовою для забезпечення економічного прогресу та сталого й інклюзивного розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання міжнародного співробітництва, як і сталого розвитку та економічного прогресу, перебувають у постійному фокусі міжнародних та регіональних організацій, аналітичних дослідницьких центрів, адже вони формують сучасне ядро глобальної економіки. Теоретичні питання міжнародного співробітництва в контексті глобальних трансформацій, основні форми та секторальні особливості досліджували у своїх працях такі українські науковці: О. Даниленко [1], Н. Кравчук [2], О. Кучмій [3], Н. Резнікова [4], Ю. Седляр [5], К. Степаненко [6], А. Філіпенко [7] та інші. Водночас, незважаючи на значну кількість публікацій та науковий інтерес до проблематики, недостатньо дослідженим є обґрунтування внеску глобального співробітництва у стійкий економічний прогрес.

Постановка завдання. Метою статті є теоретична концептуалізація глобального співробітництва, обґрунтування його ролі у забезпеченні стійкого економічного прогресу та побудова багатовекторної стратегічної моделі глобального співробітництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Стійкий економічний прогрес у взаємозалежній глобальній економіці визначається здатністю країн налагоджувати співробітництво та інтегруватися у

глобальний простір через різні форми міжнародної взаємодії. Перш за все, варто наголосити на різних позиціях дослідників щодо розуміння понять, які відображають взаємодію країн у глобальному масштабі. Так, найчастіше у наукових працях зустрічаємо такі терміни, як «міжнародна співпраця», «міжнародне співробітництво», «міжнародна кооперація», «міжнародна координація», «міжнародна інтеграція» та ін. Вважаємо, що співробітництво є найбільш інституційно регламентованим поняттям та передбачає рамкові угоди, спільні міжурядові програми, тим більше, що «в теорії міжнародного права принцип міжнародного співробітництва трансформувався в окрему галузь – право міжнародного співробітництва» [6]. Співпраця є менш формалізованою і, здебільшого, відображає партнерство заради досягнення спільної мети, особливо в умовах глобальної нестабільності, бо, як зауважує професор Н. Кравчук, «щоб усунути корінні причини геополітичної фрагментації та геоекономічної конфронтації, необхідно зміцнювати співпрацю між урядами, діловими колами, міжнародними організаціями, створюючи умови для сильного і сталого відновлення та формування нового світового порядку» [2]. Щодо координації, то вона характеризує узгодження дій та правил між державами, міжнародними організаціями без створення спільного для усіх учасників проекту чи продукту, тоді як міжнародна кооперація (industrial cooperation) виступає як економіко-виробнича взаємодія, коли формується інтегрований ланцюг постачання або ж створюється спільний продукт.

Українські науковці визначають міжнародну кооперацію як «співпрацю між різними типами агентів (міжурядовими та транснаціональними) та в різних масштабах (дво-та багатостороння, регіональна, глобальна тощо)» [8], роблячи акцент на торгівлі.

Професор Н. Резнікова пропонує розмежовувати в контексті міжнародного співробітництва також поняття «політика міжнародної інтеграції» та «міжнародна економічна інтеграція» [4].

В науковому обігу зустрічаємо і поняття «міждержавне співробітництво», яке «передбачає наявність спільних цілей, наявності прибутку від співробітництва та його взаємний розподіл» [5], причому воно може проявлятися у вигляді партнерства, стратегічного партнерства та союзницьких відносин.

Пропонуємо розглядати глобальне співробітництво як інституціоналізовану та процедурно врегульовану багаторівневу взаємодію держав, міжнародних організацій, бізнесу й громадянського суспільства, яка забезпечує узгодження національних політик, сумісність стандартів і спільне використання ресурсів, водночас встановлює розподіл відповідальності, підзвітність і механізми вирішення суперечок з метою створення суспільних благ, стійкого економічного прогресу та зниження транснаціональних ризиків. Основні форми міжнародної взаємодії, наведені у табл. 1, формують рамку глобального співробітництва за умови багатостороннього охоплення, причому відсутня чітка ієрархія, але помітно зростання рівня формалізації та зобов'язань: від координації з мінімальним узгодженням дій до інтеграції з уніфікацією правил та делегуванням повноважень наднаціональним інституціям. Усі форми міжнародної взаємодії мають спільні характеристики: наявність спільних цінностей/інтересів, транскордонний характер, обмін інформацією між інституціями різних країн, залежність від нормативно-правового середовища та регуляторних змін, встановлена процедура вирішення суперечок. Глобальне співробітництво охоплює різні типи співробітництва, які можуть бути класифіковані за ознакою глибини взаємодії та масштабуванням: білатеральне співробітництво (рамкові угоди, спільні дослідницькі/освітні програми та ін.), мінілатеральне (3–10 країн) (партнерські платформи, програмні альянси), регіональне (регіональні програми), універсальне (багатостороннє) (програмні платформи глобального рівня, глобальні ініціативи, багатосторонні угоди). Основу глобального співробітництва становить система принципів, що виконують роль інституційних обмежень і визначають правила поведінки, процедури ухвалення рішень та механізми узгодження спільних дій. Принципами глобального співробітництва, які забезпечують функціонування багаторівневої системи та зменшують крихкість міжнародної взаємодії, є: легітимність та прозорість; адаптивність; правова регламентація; інклюзивність та справедливість, що враховує асиметрії у доступі до міжнародної взаємодії та механізми підтримки для акторів, які опиняються у менш вигідних умовах; гармонізація стандартів та сумісність; гнучкість та координація прийняття рішень; фінансова ефективність; розподіл ризиків; етичні та безпекові захисні механізми.

Глобальне співробітництво сприяє прискоренню технологічного розвитку, стабілізації глобальних ринків, особливо в умовах зростаючої фрагментації, зниженню рівня соціально-економічної нерівності та асиметрій розвитку, забезпеченню екологічної безпеки. Таким чином, його вплив на економічний прогрес є очевидним, адже воно торкається усіх його сегментів та рівнів, починаючи від локального до глобального, бо, як зазначає О. Даниленко, «у процесі створення та забезпечення ГСБ (Авт. – глобальних суспільних благ) відбуваються взаємодія і переплетення локального та глобального економічних просторів» [1].

Таблиця 1

Типологія форм міжнародної взаємодії

Форми	Коротке визначення	Суб'єктна структура	Рівень формалізації
Міжнародна координація (Coordination)	Узгодження параметрів політики, норм без створення спільних активів чи бюджету.	Переважно міжурядова, технократична	Низька–середня
Міжнародна співпраця (Collaboration)	Спільне виконання робіт/проектів із визначеними цілями, результатами та строками; обмежена інституціоналізація.	Проектна, міжорганізаційна, часто міжсекторальна	Середня
Міжнародне співробітництво (Cooperation)	Стабільні програми/механізми з формалізованими правилами, бюджетами та процедурною підзвітністю.	Багатостороння, поліцентрична, програмно-орієнтована	Середня–висока
Міжнародна кооперація (Industrial cooperation)	Організований поділ праці в ланцюгах створення доданої вартості (R&D, виробництво, логістика) зі спільним інвестуванням і розподілом ризиків.	Фірмоцентрична; державна участь через політики/інструменти підтримки	Висока
Міжнародна інтеграція (Integration)	Гармонізація/уніфікація правових режимів і політик; формування спільних ринків; можлива передача частини повноважень наднаціональним інституціям.	Міждержавна наднаціональними елементами	Дуже висока

Джерело: складено авторами

За розрахунками Global Cooperation Barometer 2025 [9], глобальне співробітництво зазнало суттєвих змін за період 2012–2023 рр. (базовим є 2020 р.) за такими напрямками: клімат і природний капітал; торгівля та капітал; інновації та технології; здоров'я і добробут; мир і безпека; загальний індекс (рис. 1). Графік демонструє дві протилежні тенденції, які у підсумку дають майже нульовий прогрес, – геополітичний трек, який ґрунтується на питаннях миру і безпеки, є низхідним, тоді як кліматично-технологічний трек демонструє суттєве зростання. В сфері торгівлі не помітно значних коливань. Співпраця в охороні здоров'я та підтримці добробуту була порушена в період пандемії COVID-19, тому в останні роки вона не спроможна повернутися до попереднього рівня. Загальний індекс відображає міжнародне співробітництво, яке включає різні форми взаємодії (координацію, колаборацію, іноді кооперацію (це помітно у секторі «Торгівля і капітал»)).

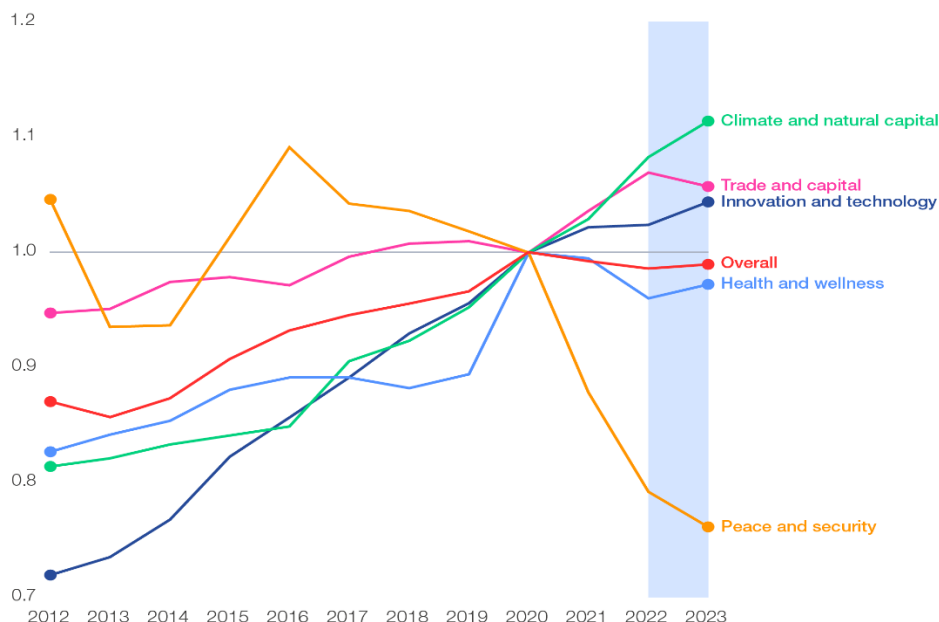

Рис. 1. Динаміка основних напрямків глобального співробітництва

Джерело: [9]

Аналіз динаміки глобального співробітництва підтверджує, що воно є ключовим чинником забезпечення стійкого економічного прогресу в умовах зростаючої взаємозалежності держав. На сучасному етапі глобальне співробітництво зазнає переформатування і вказує на кризу глобальної довіри та спільної безпеки, і якщо у майбутньому не буде вирішено питань дотримання миру та безпекових зобов'язань, то прогрес може стати від'ємним. Тим більше, що країни відходять від глобальної співпраці як такої, а все більше формують секторальну співпрацю, що створює ризик

коаліцій при одночасній конфронтації. Зважаючи на сучасні глобальні тренди і формування нового світового порядку, для якого характерним є «боротьба за домінування у світі, який є поляризованим та асиметричним» [10], саме такий варіант буде реалістичним у наступні кілька років.

З врахуванням існуючих та потенційних ризиків теоретично глобальне співробітництво може базуватися на двохвекторній стратегії, кожна з яких є взаємодоповнюючою, – Відкритість і зростання (Open/Growth) та Стійкість і безпека (Secure/Resilience). Разом з тим, ці два вектори забезпечують швидкий ефект, але, зважаючи на надмірну крихкість економіки (коли переважає відкритість) або надто сильну закритість від світу (коли переважає безпека), результати не масштабуються. Поділяємо думку О. Кучмій, що «причини криз тісно пов'язані між собою і вимагають різнобічних підходів. Посилення нерівності і зменшення довіри до державних інститутів ставлять на порядок денний необхідність зміцнення і збереження мирних, справедливих і відкритих суспільств» [3].

Аналізуючи стратегічні вектори міжнародного співробітництва, варто зазначити, що традиційне розуміння відкритості (чи то інвестиційної, чи то торговельної) зазнає суттєвих трансформацій під впливом фінансових та безпекових чинників. Наведений часовий ряд (рис. 2) демонструє довгострокове зростання питомої ваги міжнародної торгівлі у світовому ВВП за період 1968–2024 рр. Ця динаміка практично відтворює хвилі глобальної економічної інтеграції, пов'язані із лібералізацією доступу до ринків, технологічним прогресом у транспорті й комунікаціях, стандартизацією процедур та розширенням міждержавної координації.

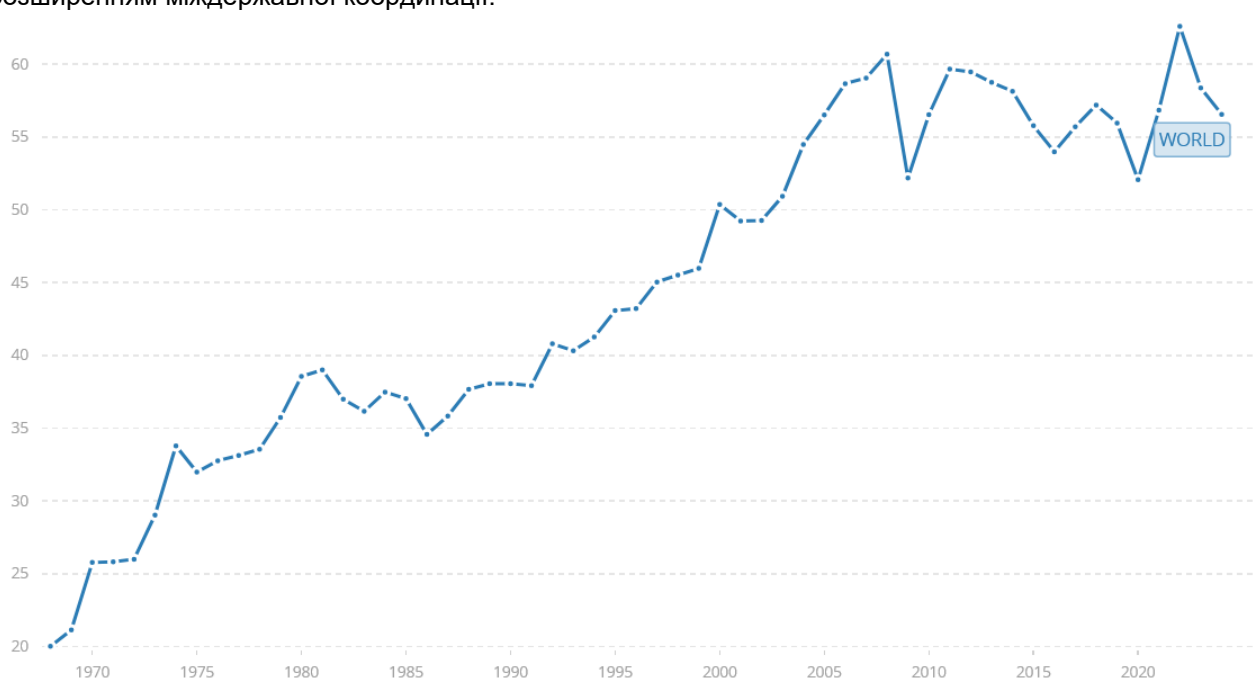

Рис. 2. Динаміка частки торгівлі у ВВП (%)

Джерело: [11]

У 1968–1990 рр. спостерігалось поступове, але стає підвищення частки торгівлі – з 20 % у 1968 р. до 38 % у 1999 р., що супроводжувалося лібералізацією тарифів, стандартизацією логістичних процесів (масове використання уніфікованих вантажних модулів, покращення сумісності портових і залізничних інфраструктур), технологічними рішеннями у сфері зв'язку та телекомунікацій, залученням країн, що розвиваються, до міжнародного поділу праці, розширення їх інституційної участі у міжнародному співробітництві. У 1990–2008 рр. темпи інтеграції значно прискорилися завдяки формуванню глобальних ланцюгів доданої вартості, розширенню виробничої спеціалізації, залученню країн, що розвиваються, до багатосторонньої торговельної системи через участь у СОТ, зростанню контейнерних перевезень морським транспортом (що є особливо важливим, якщо врахувати транспортну структуру світової торгівлі) (рис. 3–4). Зазначимо, що світова морська торгівля за масою зростала поступово та із короткими рецесійними зламами, тоді як контейнерний сегмент розширював пропозицію місткості випереджальними темпами, компенсуючи нові вимоги до надійності та географії маршрутів. Сучасний етап характеризується не стільки значним зростанням фізичних обсягів, скільки підвищеними вимогами до місткості, передбачуваності та цифрової керованості мереж, крім того, що сучасна контейнерна логістика інтегрує усі види перевезення в єдині ланцюги постачання.

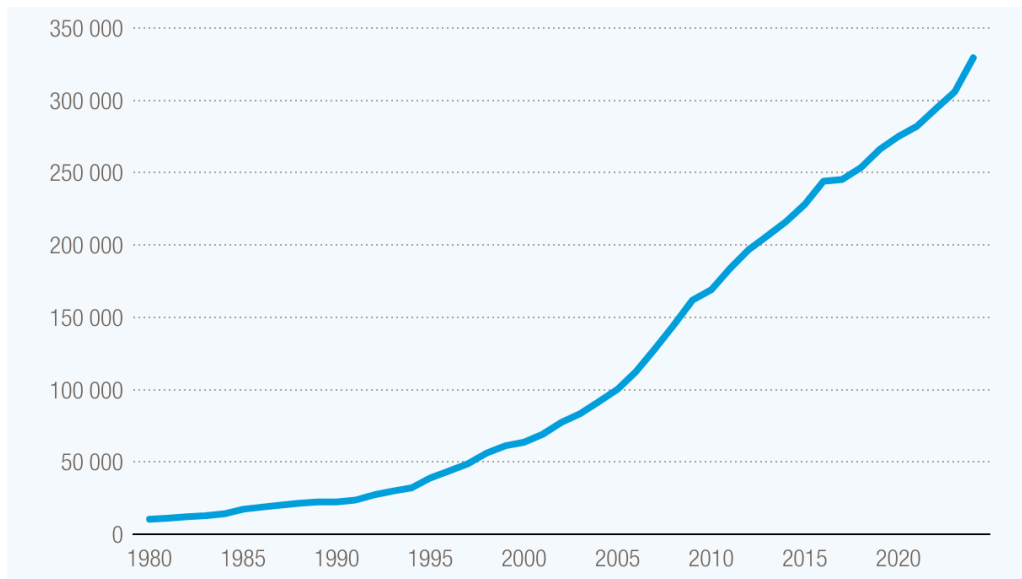

Рис. 3. Дедвейт контейнеровозів, тис. тонн (1980–2024 рр.)

Джерело: [12]

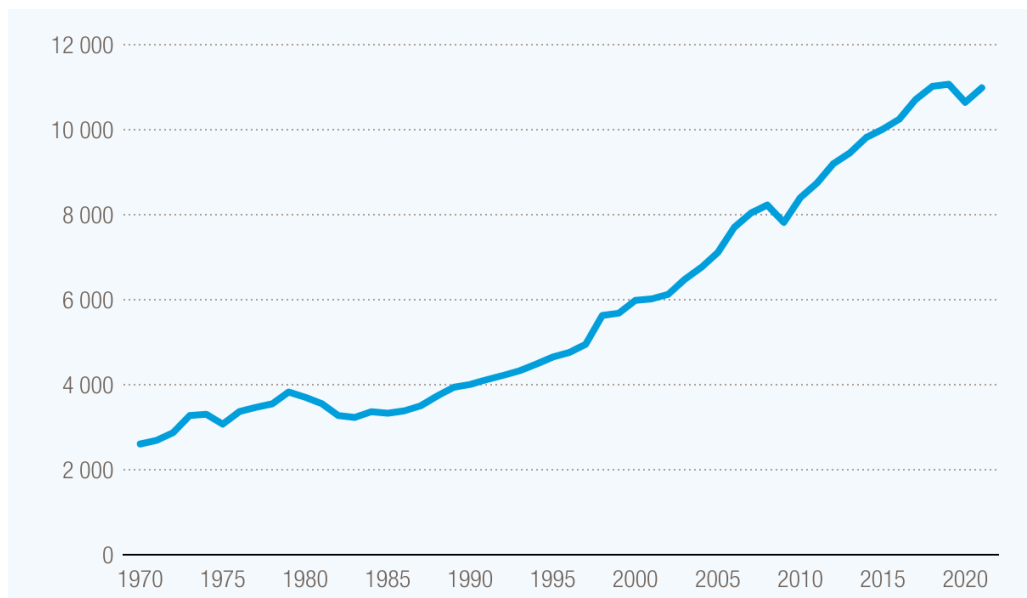

Рис. 4. Загальний обсяг вантажів у світовій морській торгівлі, млн метричних тонн, 1970–2021 рр.

Джерело: [12]

Кризовими для світової економіки та міжнародного співробітництва були 2008–2009 рр., коли відбулося зниження економічної активності та порушення глобальних ланцюгів постачання. Наступний період 2010–2018 рр. характеризувався повільною глобалізацією, особливо в сфері міжнародної торгівлі. Пандемія 2019 р. супроводжувалася логістичними збоями, припиненням міжнародної мобільності, порушенням глобальних ланцюгів постачання, структурними змінами у національних економіках, що у сукупності стало причиною різкого падіння частки торгівлі у ВВП. У 2021–2022 рр. було помітне короткострокове зростання, яке було порушене черговим геополітичним напруженням, війною в Україні, посиленням санкційних обмежень, підвищенням трансакційних витрат та зміною логістичних маршрутів.

Своєю чергою, частка торгівлі у ВВП залежить від низки чинників, серед яких цінові фактори, коливання на валютних ринках, санкції та фінансові обмеження, зміни режимів та доступу до ринків та ін. Якщо раніше загальну відкритість країн переважно оцінювали через частку торгівлі та іноземних інвестицій у ВВП, то нині зміна глобальних ланцюгів постачання, посилення санкційних режимів, експортного контролю, обмеження на інвестиційні потоки та трансфер технологій вносять свої корективи у розуміння відкритості. Тому світ об'єктивно переходить від кількісної до якісної відкритості, яка передбачає зменшення трансакційних витрат, розширення цифрової торгівлі, побудову диверсифікованих ланцюгів постачання, страхування ризиків, зменшення вразливості до санкційних та

інших обмежень, зниження регуляторної невизначеності та підвищення передбачуваності. Щодо санкцій, то варто зазначити, що їхній вплив на національні економіки є досить різним, про що підтверджують наукові дослідження [13]. Цілком погоджуємося з науковцями [14], що такий вплив залежить від виду санкцій, тривалості введення та цілей, на досягнення яких вони спрямовані. Безперечно, маючи серйозні економічні наслідки, «ефективність економічних санкцій визначається їхньою роллю у формах реагування держав і міжнародних організацій на серйозні порушення прав людини, суверенітету держав, норм міжнародного права загалом» [7].

Разом з тим, вплив санкцій на глобальний економічний прогрес та міжнародне співробітництво є стримуючим, бо скорочення обсягів торгівлі та інвестицій впливає на зниження темпів економічного зростання, обмежується трансфер технологій та дифузія інновацій, відбувається фрагментація фінансових систем та знижується стійкість інтегрованої глобальної системи. Аналізуючи динаміку санкцій в розрізі їх основних видів (рис. 5), приходимо до висновку, що загальна кількість активних санкційних заходів суттєво зросла за останні 53 роки, причому у 1970–2000 рр. середньорічний темп приросту становив близько 4 %, у 2000–2023 рр. – 5,8 %; ядро санкційної архітектури зсунулося від «класичних» торговельних санкцій та ембарго на озброєння до фінансових та візово-міграційних інструментів, що свідчить про фінансизацію та персоніфікацію санкційних режимів, ширше використання пакетів санкцій (замороження активів + обмеження мобільності + секторні заходи), зростання впливу на відкритість та логістику, відповідно, зростання трансакційних витрат. Цілком поділяємо думку, що «масштаби та вплив глобальних санкцій зростають, що робить регуляторне середовище дедалі динамічнішим» [15], тим більше, що санкції встановлюються різними країнами та інституціями, відповідно, складно володіти знаннями про вимоги усіх санкційних органів, що актуалізує проблему комплексного та адаптивного скринінгу санкцій.

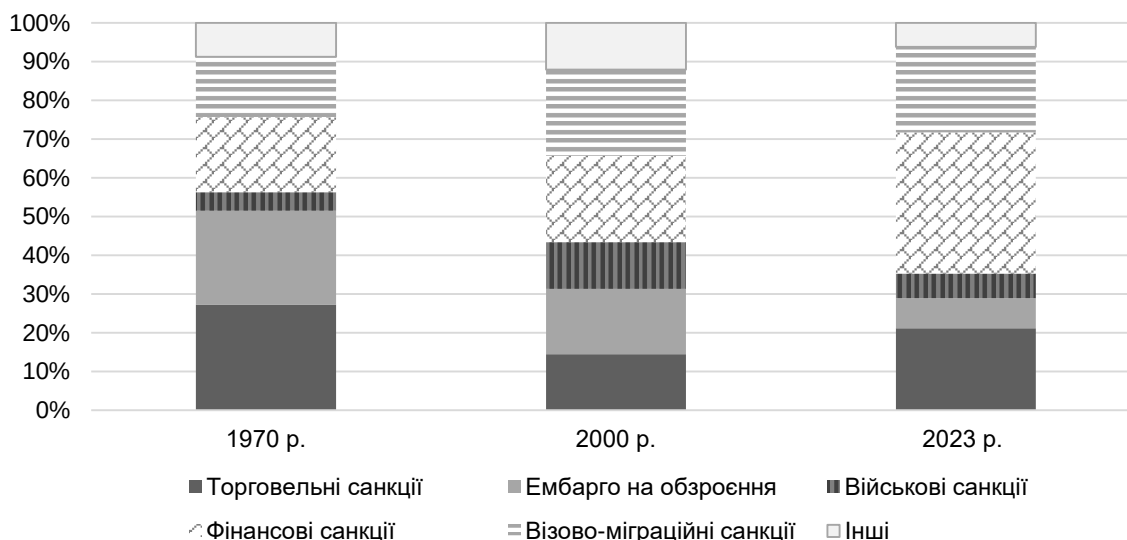

Рис. 5. Динаміка структури санкцій за типами

Джерело: складено авторами за даними [16]

Для того, щоб глобальне співробітництво мало довгостроковий ефект, пропонуємо третій стратегічний вектор – Інклюзивне врядування та легітимність (Governance/Legitimacy). Цей вектор зменшує ризик зміни середовища міжнародного співробітництва, а інституції з прозорими та передбачуваними процедурами регулювання підвищують ефективність такого співробітництва у довгих циклах, що має також і соціальний ефект. Для країн, які мають стабільну нормативно-правову систему та високий рівень врядування, стійкість міжнародного співробітництва здебільшого може забезпечуватися за рахунок двохвекторної моделі, бо вимір легітимності фактично «вбудований» в інституційне середовище. Проте для країн, що розвиваються, третя компонента стратегічного розвитку є критично необхідною для забезпечення виконання міжнародних зобов'язань, економічного прогресу та підтримки реформ.

Про необхідність розробки багатовекторних стратегій глобального співробітництва (в тому числі й регіонального), свідчать і підходи міжнародних та регіональних організацій. Так, Європейським Союзом для посилення міжнародної співпраці із врахуванням стратегічних інтересів була запропонована концепція «відкритої стратегічної автономії» [17], яка охоплює питання «стійкості та конкурентоспроможності як базових чинників економічного зростання; сталості та справедливості, що виражають соціальну відповідальність та зобов'язання перед принципами рівності; рішучості у відстоюванні інтересів ЄС за допомогою інструментів багатостороннього співробітництва, але й з

можливістю застосування автономних заходів у разі потреби» [17]. Про збалансування інструментів стійкості та одночасного збереження відкритості торгівлі зазначається і в документах ОЕСР [18].

Сучасна траєкторія глобального співробітництва визначається балансом між відкритістю та безпекою, а також якістю інституційного середовища. Своєю чергою, економічний прогрес є багатовимірним процесом, який не лише відображає темпи економічного зростання та інші макроекономічні показники, а й модернізацію економіки, стійкість ланцюгів постачання, інноваційну спроможність, соціальну інклюзію та ін. Тому завданням глобального співробітництва є підтримка цих процесів в державі, переведення економічного прогресу в стан сталості та прогнозованості завдяки інтеграції у глобальний простір (табл. 2).

Таблиця 2

Стратегічні вектори глобального співробітництва та їх вплив на економічний прогрес

Вектор	Цільова орієнтація	Ключові механізми	Очікуваний економічний ефект
Відкритість і зростання (Open/ Growth)	розширення доступу до ринків товарів, послуг і даних; зниження трансакційних витрат	угоди про торгівлю та цифрові потоки даних; взаємне визнання процедур; модернізація митниці та логістики; підтримка експорту та прямих іноземних інвестицій	вищі темпи зростання, продуктивність, ефект масштабу, прискорення структурної трансформації
Стійкість і безпека (Secure/ Resilience)	зниження вразливості до геополітичних, фінансових і логістичних ризиків	диверсифікація джерел постачання; управління критичними технологіями; платіжні та страхові «бектопи»; стандарти комплаєнсу	безперервність ланцюгів постачання, стабілізація інвестицій, менша волатильність витрат
Врядування та легітимність (Governance/ Legitimacy)	підвищення передбачуваності правил і довіри партнерів	прозорі процедури ухвалення рішень; відкриті реєстри та дані; механізми апеляції; інклюзивні консультації з бізнесом	зниження регуляторної невизначеності, менший «over-compliance», залучення приватних інвестицій

Джерело: складено авторами

Щодо перспектив розвитку глобального співробітництва, то основні його види будуть зберігати свою актуальність, але під впливом процесів цифровізації та прискореного розвитку технологій, зростання екологічної свідомості з'являються новітні види співробітництва, основними характеристиками яких є інноваційність, адаптивність, гнучкість та крос-секторальність: цифрова дипломатія, публічно-приватні партнерства у цифрових і «зелених» інфраструктурах, а також глобальні антикризові альянси для швидкого координування ланцюгів постачання, реагування на кіберзагрози та інші безпекові ризики.

Розвиток цифрової екосистеми має стати однією із базових детермінант для новітніх форматів співпраці, роблячи їх масштабованими, стійкими до викликів і соціально орієнтованими. Незважаючи на позитивну динаміку зростання чисельності інтернет користувачів (у 2024 р. вона становила 5,5 млрд осіб, тобто 68 % населення світу, річний темп приросту збільшився з 2,7 % у 2023 р. до 3,4 % у 2024 р. [19]), у цьому секторі є значний потенціал (близько 2,6 млрд осіб залишаються поза підключенням до інтернету [19]). Разом з тим, аналіз динаміки експорту послуг дав можливість виявити стійку стратифікацію у частці цифрових послуг (за способом доставки) (рис. 6): у розвинених економіках вона становила 60,59 % у 2023 р. (після тимчасового піку під час пандемії 66,58 % у 2020 р.), тоді як у країнах, що розвиваються, – 46,43 % у 2023 р. Найменш розвинені країни (LDCs) демонструють набагато нижчі показники – 17,75 % у 2023 р., і за досліджуваний період динаміка практично не змінилася. Тому цифровий розрив між країнами є суттєвим, незважаючи на позитивну динаміку ряду, і його детермінанти мають кумулятивний ефект, пов'язаний із інституційним середовищем, інфраструктурними чинниками та технічною доступністю, розвитком людського капіталу та фаховими навичками роботи у цифровому середовищі. Важливо враховувати, що, як наголошують українські вчені, «цифрова трансформація світової економіки вже містить в собі ознаки нової нерівності – цифрової нерівності» [20].

В контексті стрімкого зростання ролі цифрових технологій у глобальному розвитку, цифрова дипломатія постає як важливий вектор досягнення сталого економічного прогресу. Цей напрям глобального співробітництва потребує диференційованого підходу залежно від рівня економічного розвитку країн-учасниць. Для економічно розвинених країн головним викликом залишається утримання лідерських позицій у цифровій економіці. Це потребує оновлення технічних стандартів, підвищення кіберстійкості, формування висококваліфікованого сегмента ринку праці із знаннями у сферах штучного інтелекту, блокчейн-рішень та аналітики даних. Для країн, що розвиваються, безперечно, пріоритетним залишається створення цифрової інфраструктури, та забезпечення доступу до фінансування. Важливим є розвиток національного ІТ-сектору, інвестиції в інфраструктуру,

програми підготовки кадрів, приєднання до платформ транскордонної передачі даних, підтримка цифрового експорту. Цифрова дипломатія для найменш розвинених країн має фокусуватися на інституційній розбудові та зменшенні ризикованості середовища, отриманні технічної та технологічної допомоги, розширенні змішаного фінансування інфраструктурних проєктів, в тому числі й за участі багатосторонніх фінансових інституцій, тощо.

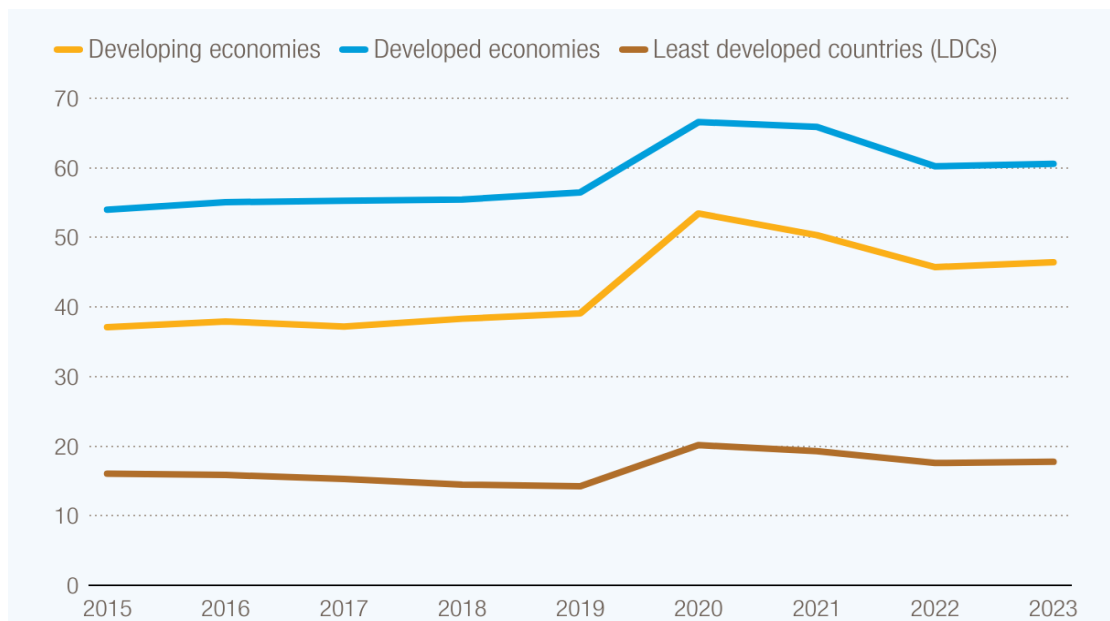

Рис. 6. Динаміка частки цифрових послуг (за способом доставки) у експорті послуг країн за групами розвитку (%), 2015–2023 р.

Джерело: [21]

В умовах посилення асиметрій розвитку між країнами та глобальної поляризації, політика глобального співробітництва повинна мати портфельний характер, в якому акценти на векторах зміщуються залежно від видів ризику, викликів та цілей співробітництва. Так, країни із різним рівнем економічного розвитку та відкритості формують цей портфель із індивідуальними вагами векторів. Наприклад, для малих відкритих економік з розвинутими інституціями в пріоритеті є продовження інтеграції у глобальне середовище, укладення й розширення інвестиційних та торговельних угод, диверсифікація експорту, спрощення умов доступу на ринки тощо. Для ресурсозалежних економік або вразливих до геополітичних ризиків в пріоритеті є вектор «Стійкість і безпека», а відкритість економіки забезпечується секторально, де ризики є певною мірою керованими. Якщо розглядати співробітництво країн із слабким інституційним базисом, то саме третя стратегія має бути першочерговою, бо вона встановить рамки для реалізації перших двох стратегічних векторів. Таким чином, комплементарність трьох стратегій забезпечує вищу результативність глобального співробітництва та стає траєкторією економічного прогресу.

Висновки з проведеного дослідження. В умовах зростання глобальних викликів і невизначеності глобальне співробітництво зазнає суттєвої трансформації: змінюються його форми, інструменти й масштаби взаємодії. Попри ці зміни, воно зберігає роль важливого каталізатора економічного зростання та економічного прогресу, оскільки знижує транзакційні витрати, прискорює дифузії знань і полегшує доступ до ринків і капіталу. Проведений аналіз засвідчує, що односпрямовані підходи, орієнтовані лише на зовнішньоекономічну відкритість або лише на стійкість, не спроможні надійно використати переваги міжнародної взаємодії для забезпечення стійкого економічного прогресу. Порівняльний аналіз трьох стратегічних векторів – відкритості/зростання, стійкості/безпеки та врядування/легітимності – підтверджує, що жоден з них не може розглядатися як домінуючий, бо надмірна відкритість без стійкості підвищує середні темпи економічного зростання, але робить економіку чутливою до шоків; стійкість без відкритості зменшує волатильність, але знижує середню траєкторію розвитку через стримування реформ та сповільнення трансформацій; інституційна легітимність забезпечує передбачуваність правил, але без інших двох векторів не підтримує економічного прогресу та не забезпечує довгострокового економічного зростання. Тому оптимальною для міжнародного співробітництва визначено модель поєднання трьох стратегічних векторів Open–Secure–Governance, у якій ваги між відкритістю, стійкістю та врядуванням залежать від профілю ризиків, цілей та економічного розвитку країн.

Література

1. Даниленко О. Л. Глобальні суспільні блага: проблеми забезпечення та міжнародне співробітництво. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Сер. : Економічна теорія та право. 2014. № 1. С. 74-85.
2. Кравчук Н. Геополітична та геоекономічна фрагментація. Інноваційні процеси економічного та соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Інноваційні процеси економічного та соціально-культурного розвитку: вітчизняний та зарубіжний досвід* : тези доп. XVI Міжнар. наук.-практ. конф. молод. учених і студ. (м. Тернопіль, 28-29 берез. 2023 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2023. С. 44-47.
3. Кучмій О. П. Трансформація пріоритетів міжнародного гуманітарного співробітництва у сучасних міжнародних відносинах. *Міжнародні відносини. Серія «Політичні науки»*. 2018. № 18. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3467 (дата звернення: 15.04.2025).
4. Резнікова Н. В. Міжнародне співробітництво в сфері економічної політики: проблема збереження суверенітету та аналіз потенційних вигод. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2013. Вип. 113(2). С. 149-159.
5. Седляр Ю. О., Кравченко Н. В. Міждержавне співробітництво: концептуальні засади дослідження та підходи до класифікації. *S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe*. 2017. Вип. 3. С. 72-76.
6. Степаненко К. В. Принцип міжнародного співробітництва в сучасних міжнародних відносинах. *Аналітичне-порівняльне правознавство*. 2023. № 4. С. 602-606.
7. Filipenko A., Bazhenova O., Stakanov R. Economic sanctions: theory, policy, mechanisms. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol. 6. № 2. P. 69-80. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/792> (дата звернення: 15.04.2025).
8. Котіна Г., Степура М., Котін І. Глобальна кооперація в умовах конфліктів: емпіричне дослідження волатильності зовнішньої торгівлі в Україні та світі. *Науковий вісник Полісся*. 2024. № 1(28). С. 72-93.
9. The Global Cooperation Barometer 2025. Second Edition. *World Economic Forum*. 2025. URL: <https://www.weforum.org/publications/the-global-cooperation-barometer-2025/> (дата звернення: 25.05.2025).
10. Іващук О. В., Казьмерчук В. В. Геополітичне протистояння країн та економічні виміри формування нового світового порядку. *Інноваційна економіка*. 2023. № 4. С. 165-173.
11. Trade (% of GDP). *World Bank*. 2025. URL: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS> (дата звернення: 17.04.2025).
12. Key evolutions in trade and development over the decades. *UN trade and development*. 2024. URL: <https://unctad.org/news/key-evolutions-trade-and-development-over-decades> (дата звернення: 17.04.2025).
13. Abdulkareem Alhassan, Anoush Shabani sabzehmeidani, Amjad issa Taha, Murat Ismet Haseki. Sanctions and economic growth: Do sanction diversity and level of development matter? *Heliyon*. 2023. Volume 9. Issue 9. e19571. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844023067798> (дата звернення: 18.04.2025).
14. Kwon Ohyun, Syropoulos Constantinos, Yotov Yoto. Do Sanctions Affect Growth? *CESifo Working Paper*. 2022. No. 9818. URL: <https://www.ifo.de/en/cesifo/publications/2022/working-paper/do-sanctions-affect-growth> (дата звернення: 18.04.2025).
15. Moritz Moser-Böhm. Cutting-edge technology: mastering the sanctions landscape. URL: <https://pythagoras-solutions.com/en/insights/cutting-edge-technology-mastering-the-sanctions-landscape> (дата звернення: 18.04.2025).
16. Global Sanctions Database (GSDB). URL: <https://www.globalsanctionsdatabase.com/data/> (дата звернення: 26.05.2025).
17. Trade Policy Review – an Open, Sustainable and Assertive Trade Policy. Communication from The Commission to The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee and The Committee of The Regions. URL: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5bf4e9d0-71d2-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF (дата звернення: 22.04.2025).
18. Supply Chain Resilience Review. Navigating Risks. *OECD*. 2 June 2025. URL: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-supply-chain-resilience-review_94e3a8ea-en.html (дата звернення: 03.06.2025).
19. Internet use continues to grow, but universality remains elusive, especially in low-income regions. *ITU*. 2024. URL: <https://www.itu.int/itu-d/reports/statistics/2024/11/10/ff24-internet-use/> (дата звернення: 21.05.2025).
20. Булатова О. В., Резнікова Н. В., Іващенко О. А. Цифровий розрив чи цифрова нерівність? Нові виміри глобальних асиметрій соціально-економічного розвитку і міжнародної торгівлі в умовах техноглобалізму. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. 2023. Вип. 25.

C. 45-57.

21. Developing economies surpass \$1 trillion mark in digitally deliverable services exports. UNCTAD. 2024. 06 December. URL: <https://unctad.org/news/developing-economies-surpass-1-trillion-mark-digitally-deliverable-services-exports> (дата звернення: 23.05.2025).

References

1. Danylenko, O.L. (2014), "Global public goods: Problems of provision and international cooperation", *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Yurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*. Seriya: Ekonomichna teoriia ta pravo, no. 1, pp. 74-85.
2. Kravchuk, N. (2023), "Geopolitical and geo-economic fragmentation", *Innovatsiini protsesy ekonomichnoho ta sotsialno-kulturnoho rozvytku: vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid : tezy dopovidei XVI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii molodykh uchenykh i studentiv* [Innovative processes of economic and socio-cultural development: domestic and foreign experience : theses of the XVI International Scientific and Practical Conference of Young Scientists and Students], Ternopil, 28-29 March 2023, ZUNU, Ternopil, Ukraine, pp. 44-47.
3. Kuchmii, O.P. (2018), "Transformation of priorities of international humanitarian cooperation in modern international relations", *Mizhnarodni vidnosyny. Seriya «Politychni nauky»*, no. 18, available at: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3467 (access date April 15, 2025).
4. Reznikova, N.V. (2013), "International cooperation in economic policy: The problem of sovereignty preservation and potential benefits analysis", *Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn*, Iss. 113(2), pp. 149-159.
5. Sedliar, Yu.O. and Kravchenko, N.V. (2017), "Interstate cooperation: Conceptual foundations of research and classification approaches", *S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe*, Iss. 3, pp. 72-76.
6. Stepanenko, K.V. (2023), "The principle of international cooperation in modern international relations", *Analitichne-porivnialne pravoznavstvo*, no. 4, pp. 602-606.
7. Filipenko, A., Bazhenova, O. and Stakanov, R. (2020), "Economic sanctions: Theory, policy, mechanisms", *Baltic Journal of Economic Studies*, Vol. 6, no. 2, pp. 69-80, available at: <http://www.baltijapublishing.lv/index.php/issue/article/view/792> (access date April 15, 2025).
8. Kotina, H., Stepura, M. and Kotin, I. (2024), "Global cooperation under conflicts: An empirical study of external trade volatility in Ukraine and the world", *Naukovyi visnyk Polissia*, no. 1(28), pp. 72-93.
9. World Economic Forum (2025), *The Global Cooperation Barometer 2025*, 2nd ed., available at: <https://www.weforum.org/publications/the-global-cooperation-barometer-2025/> (access date May 25, 2025).
10. Ivashchuk, O.V. and Kazmerchuk, V.V. (2023), "Geopolitical confrontation of countries and economic dimensions of the new world order formation", *Innovatsiina ekonomika*, no. 4, pp. 165-173.
11. World Bank (2025), *Trade (% of GDP)*, available at: <https://data.worldbank.org/indicator/NE.TRD.GNFS.ZS> (access date April 17, 2025).
12. UNCTAD (2024), *Key evolutions in trade and development over the decades*, available at: <https://unctad.org/news/key-evolutions-trade-and-development-over-decades> (access date April 17, 2025).
13. Alhassan, A., Sabzehmeidani, A.S., Taha, A.I. and Haseki, M.I. (2023), "Sanctions and economic growth: Do sanction diversity and level of development matter?", *Heliyon*, Vol. 9, Iss. 9, e19571, available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2405844023067798> (access date April 18, 2025).
14. Kwon, O., Syropoulos, C. and Yotov, Y. (2022), "Do sanctions affect growth?", *CESifo Working Paper*, no. 9818, available at: <https://www.ifo.de/en/cesifo/publications/2022/working-paper/do-sanctions-affect-growth> (access date April 18, 2025).
15. Moser-Böhm, M. (2023), "Cutting-edge technology: Mastering the sanctions landscape", available at: <https://pythagoras-solutions.com/en/insights/cutting-edge-technology-mastering-the-sanctions-landscape> (access date April 18, 2025).
16. Global Sanctions Database (GSDB), available at: <https://www.globalsanctionsdatabase.com/data/> (access date May 26, 2025).
17. European Commission (2021), *Trade policy review – An open, sustainable and assertive trade policy* (Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions), available at: https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:5bf4e9d0-71d2-11eb-9ac9-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_1&format=PDF (access date April 22, 2025).
18. OECD (2025), *Supply chain resilience review: Navigating risks*, available at: https://www.oecd.org/en/publications/oecd-supply-chain-resilience-review_94e3a8ea-en.html (access date June 03, 2025).
19. ITU (2024), *Internet use continues to grow, but universality remains elusive, especially in low-income regions*, available at: <https://www.itu.int/itu-d/reports/statistics/2024/11/10/ff24-internet-use/> (access date May 21, 2025).

20. Bulatova, O.V., Reznikova, N.V. and Ivashchenko, O.A. (2023), "Digital divide or digital inequality? New dimensions of global socio-economic development asymmetries and international trade under technoglobalism", *Visnyk Mariupolskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomika*, Iss. 25, pp. 45-57.

21. UNCTAD (2024), Developing economies surpass \$1 trillion mark in digitally deliverable services exports, available at: <https://unctad.org/news/developing-economies-surpass-1-trillion-mark-digitally-deliverable-services-exports> (access date May 23, 2025).

Іващук І.О., Запукхляк В.З.

ГЛОБАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ЯК УМОВА СТІЙКОГО ЕКОНОМІЧНОГО ПРОГРЕСУ

Мета. Теоретична концептуалізація глобального співробітництва, обґрунтування його ролі у забезпеченні стійкого економічного прогресу та побудова багатовекторної стратегічної моделі глобального співробітництва.

Методика дослідження. В процесі дослідження для досягнення поставленої мети було використано сукупність методів: індукції та дедукції – для формулювання теоретичних положень глобального співробітництва; аналізу та синтезу – для виокремлення основних форм міжнародної взаємодії та виявлення ключових викликів глобальному співробітництву; порівняльний метод – для з'ясування сучасних трендів глобального співробітництва; сценарний аналіз – для формування стратегічних векторів глобального співробітництва та визначення їхнього впливу на досягнення економічного прогресу; економіко-статистичний аналіз – для оцінювання динаміки показників глобальної взаємодії, економічний прогрес.

Результати дослідження. Обґрунтовано, що глобальне співробітництво є стратегічною передумовою для забезпечення стійкого економічного прогресу. Окреслено форми міжнародної взаємодії, через які країни інтегруються у глобальний простір, та проаналізовано відмінності глобального співробітництва від інших наближених термінів. Визначено систему принципів глобального співробітництва. Проведено оцінювання динаміки основних напрямів глобального співробітництва. Запропоновано стратегічні вектори міжнародного співробітництва – Відкритість і зростання, Стійкість і безпека, Інклюзивне врядування та легітимність. Встановлено, що під впливом фінансових та безпекових чинників змінюється розуміння відкритості, що підтверджено аналізом динаміки торговельної відкритості, виявленням чинників впливу на різних етапах розвитку. Особливу увагу приділено питанням впливу санкцій на економічний прогрес. Деталізовано вплив стратегічних векторів глобального співробітництва на економічний прогрес. Визначено перспективи розвитку глобального співробітництва та його новітні види, серед яких акцент зроблено на цифровій дипломатії, яка сприяє стійкому економічному прогресу.

Наукова новизна результатів дослідження. Набула подальшого розвитку теоретична концептуалізація глобального співробітництва, що дало змогу запропонувати авторське трактування цього поняття, виокремити його типи та принципи, обґрунтувати роль у забезпеченні стійкого економічного прогресу. Запропоновано комплексний підхід до формування стратегії глобального співробітництва, на основі якого виокремлено три стратегічні вектори та обґрунтовано їх вплив на досягнення економічного прогресу.

Практична значущість результатів дослідження. Результати дослідження мають практичне значення, зокрема, запропонована тривекторна стратегія глобального співробітництва та алгоритм обрання пріоритетів можуть бути використані як державними органами влади, так і представниками бізнесу для адаптації моделі до умов діяльності, а також у науковій та освітній практиці.

Ключові слова: глобальне співробітництво, економічна інтеграція, стійкий економічний прогрес, економічне зростання, міжнародна торгівля, відкритість торгівлі, глобальні ланцюги постачання, цифрова дипломатія, цифрова торгівля послугами, санкції.

Ivashchuk I.O., Zapukhlyak V.Z.

GLOBAL COOPERATION AS A CONDITION FOR SUSTAINABLE ECONOMIC PROGRESS

Purpose. The aim of the article is theoretical conceptualization of global cooperation, substantiation of its role in ensuring sustainable economic progress, and construction of a multi-vector strategic model of global cooperation.

Methodology of research. A set of methods was used in the research process to achieve the set goal,: induction and deduction – to formulate theoretical provisions of global cooperation; analysis and synthesis – to identify the main forms of international interaction and key challenges to global cooperation; comparative method – to identify current trends in global cooperation; scenario analysis – to form strategic vectors of global cooperation and determine their impact on achieving economic progress; economic and statistical analysis – to assess the dynamics of global interaction indicators and economic progress.

Findings. It is argued that global cooperation is a strategic prerequisite for ensuring sustainable economic progress. The forms of international interaction through which countries integrate into the global space are outlined, and the differences between global cooperation and other related terms are analysed. A system of principles of global cooperation is defined. The dynamics of the main areas of global cooperation

are assessed. Strategic vectors of international cooperation are proposed: Openness and Growth, Sustainability and Security, Inclusive Governance and Legitimacy.

It has been established that the understanding of openness is changing under the influence of financial and security factors, which is confirmed by an analysis of the dynamics of trade openness and the identification of influencing factors at different stages of development. Particular attention is paid to the impact of sanctions on economic progress. The impact of strategic vectors of global cooperation on economic progress is detailed. The prospects for the development of global cooperation and its latest forms are identified, with an emphasis on digital diplomacy, which contributes to sustainable economic progress.

Originality. The theoretical conceptualization of global cooperation has been further developed, which has made it possible to propose the author's interpretation of this concept, identify its types and principles, and substantiate the role in ensuring sustainable economic progress. A comprehensive approach to the formation of a global cooperation strategy has been proposed, on the basis of which three strategic vectors have been identified and their impact on the achievement of economic progress has been substantiated.

Practical value. The results of the study are of practical importance, in particular, the proposed three-vector strategy for global cooperation and the algorithm for selecting priorities can be used by both government authorities and business representatives to adapt the model to operating conditions, as well as in scientific and educational practice.

Key words: global cooperation, economic integration, sustainable economic progress, economic growth, international trade, trade openness, global supply chains, digital diplomacy, digital trade in services, sanctions.

Дата надходження рукопису: 09.06.2025

Дата прийняття рукопису до друку: 25.06.2025

Дата публікації: 30.06.2025